

پژواک

پرسش‌ها و پاسخ‌هایی درباره سامان‌دهی

پرسش‌های این شماره: استان خراسان رضوی

این صفحه برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های معلمان، ناشران و همکاران طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در سراسر کشور ایجاد شده است. پرسش‌هایی که در این صفحه منتشر می‌شوند، در وهله نخست به ارزیابان منابع آموزشی و کارمندان حوزه معاونت سامان‌دهی نشان می‌دهد که چه ابهام‌ها و پرسش‌هایی درباره فعالیت‌های آن‌ها وجود دارد؛ در وهله دوم، به پرسش یک دوست و همکار و آنچه در ذهن او می‌گذرد پاسخ می‌دهد. زدودن ابهام‌های احتمالی از ذهن دیگرانی که این پرسش را در ذهن دارند و آشنا کردن دقیق‌تر آنان با موضوع سامان‌دهی نیز سومین کارکرد این صفحه است. در نخستین بخش، پرسش‌هایی از معلمان استان خراسان رضوی، همراه با پاسخ‌های آن‌ها، منتشر می‌شود. با تشکر از گروه تحلیل محتوای این استان، شما را به خواندن این پرسش‌ها و پاسخ‌ها دعوت می‌کنیم.

پاسخ شما منفی است. دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی به جای تولید محصول بر منابع و مواد آموزشی تولید شده نظارت می‌کند و به منابع استاندارد و مناسب پروانه ورود به مدرسه می‌دهد.

کتاب‌ها چند سال اعتبار دارند؟

۳. منطق صدور تأییدیه دو ساله به‌ویژه برای کتاب‌ها چیست؟
تأییدیه صادر شده برای کتاب‌های آموزشی و تربیتی «بدون زمان» است. البته خریداران این کتاب‌ها به این موضوع توجه نشان می‌دهند که کتاب‌های درسی تغییر می‌کنند و این موضوع به‌طور طبیعی در خرید کتاب‌های کمک‌درسی قدیمی‌تر اثر بازدارنده دارد. در منابع آموزشی غیرمکتوب نیز این اعتبار هم‌اکنون سه ساله داده می‌شود و این منابع تا سه سال اعتبار دارند مگر آنکه با تغییر کتاب درسی مربوط، اعتبار خود را از دست بدهند. اما اگر منظور شما این است که چرا در هر کتاب‌نامه یا فهرستگان رشد فقط کتاب‌های چاپ اول دو سال معرفی می‌شود، این به دلیل فراوانی کتاب‌ها و محدودیت صفحات کتاب‌نامه است. بنابراین، کتاب‌هایی که در کتاب‌نامه‌های قبلی نیز معرفی شده‌اند، از نظر ما معتبر هستند و معلمان محترم با عنایت به محتوای کتاب و شرایط شاگردان خود می‌توانند از آن‌ها بهره ببرند.

موانع موجود بر سر راه تمرکز زدایی

۴. در راستای تمرکز زدایی بهتر است بررسی منابع آموزشی و تربیتی به استان‌ها واگذار شود. آیا تحقق این امر ممکن است؟ اگر خیر، چه موانعی در این زمینه وجود دارد؟
موضوع مهم این است که فعلاً قانون این کار را برعهده سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی گذاشته است و باید

کمک به معلمان برای تولید و فروش منابع آموزشی

۱. معلمان بهترین متخصصان در آموزش دانش‌آموزان هستند. دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی چه برنامه‌ای برای حمایت از معلمان تولیدکننده مواد و رسانه‌های آموزشی در مراحل طراحی، تولید انبوه و فروش دارد؟
معلمان زیادی ممکن است در کار نوشتن کتاب یا طراحی نرم‌افزارها و ساختن فیلم‌های آموزشی همکاری کنند. روشن است اگر معلمان به اندازه‌ای که در امر آموزش مهارت دارند، در تولید منابع آموزشی استاندارد نیز مهارت به خرج دهند، مورد پشتیبانی و حمایت سازمان پژوهش و دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی قرار می‌گیرند. منابع استاندارد - بسته به درجه کیفی محصول - در وب‌گاه‌ها، کتاب‌نامه رشد، فهرستگان رشد و حتی کتاب‌های درسی معرفی می‌شوند و به جشنواره‌های رشد راه می‌یابند.
از سوی دیگر، نقش آفرینی معلمان در تولید منابع آموزشی استاندارد، به تألیف، کارگردانی یا برنامه‌نویسی و طراحی نرم‌افزار محدود نیست. بی‌تردید، توجه به دیدگاه‌های معلمان در تولید منابع آموزشی، به‌عنوان افرادی که به‌طور مستقیم در فرایند یاددهی نقش آفرینی می‌کنند، اهمیت زیادی دارد و محصولی در امر آموزش موفق‌تر خواهد بود که با مشورت معلمان تولید شده باشد، بنابراین، نمی‌توان تصور کرد محصولی تولید شود و در آن از معلمان مجرب یاری گرفته نشده باشد. به این ترتیب، پشتیبانی دفتر از منابع آموزشی استاندارد و مناسب، پشتیبانی از معلمان عزیز است.

همکاری در تولید محصول مشترک با معلمان

۲. آیا دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی برنامه‌ای برای همکاری و تولید مشترک محصول با معلمان صاحب ایده دارد؟

(مثلاً نوشتن پاسخ کامل برای پرسش‌های کتاب موجب امتیاز منفی می‌شود). کتاب‌ها باید تا حد امکان از شیوه‌ها و قالب‌های نو و متنوع برای طرح مباحث استفاده کنند؛ حجم کتاب، به‌خصوص در مقایسه با کتاب درسی مربوط، نباید خیلی زیاد باشد. باید در صورت امکان از نمودار، نقشه و جدول برای تسهیل یادگیری استفاده کرد. همچنین کتاب‌ها باید از غلط‌های علمی و تعریف‌های من‌درآوردی و غلط‌های ویرایشی مؤثر که موجب بدفهمی می‌شوند، عاری باشند.

افزون بر این‌ها، ظاهر کتاب‌ها نیز نباید خواننده را در فرایند مطالعه خسته کند. برای این منظور کتاب باید قلم مناسب و صفحه‌آرایی قابل قبول داشته باشد. مثلاً اندازه قلم نباید خیلی ریز یا صفحه‌آرایی نباید خیلی فشرده باشد.

اگر کتابی عاری از این مشکلات عمده باشد، کتابی مناسب و استاندارد خواهد بود. حتی برخی از اشکالات ظاهری و فیزیکی کوچک، که در کیفیت محتوا اثر زیادی ندارند، قابل اغماض‌اند. این ویژگی‌ها در اسنادی با عنوان «سند راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی» به تفکیک موضوعات درسی مورد بحث قرار گرفته است. این اسناد از طریق منوی وب‌گاه سامان کتاب به نشانی <http://samanketab.roshdmag.ir> قابل دریافت و مطالعه است. البته به‌زودی نسخه به‌روز شده این اسناد نیز ارائه خواهد شد.

قانون تازه‌ای مصوب شود که این مسئولیت را بین استان‌های کشور توزیع کند یا کار ارزیابی به‌نحوی انجام شود که نافی مسئولیت این سازمان نباشد. با این وصف، دور از انتظار نیست که سازمان ارزیابانی در استان‌ها داشته باشد. اما این امر نیازمند طراحی سازوکاری دقیق است تا اولاً یک منبع در دو جا بررسی نشود. ثانیاً سطح داوری‌ها چنان به هم نزدیک شود که اختلاف قابل توجهی در نتایج دیده نشود. لازمه این کار یکسان کردن برداشت‌ها از معیارها و ملاک‌های داوری است.

مهم‌ترین معیارها در تأیید کتاب‌های آموزشی

۵. مهم‌ترین شاخص‌ها در بررسی مواد و رسانه‌ها و صدور تأییدیه چیستند؟

پاسخ موجز دادن به این پرسش بسیار سخت است. منابع مکتوب که اغلبشان کتاب هستند، ویژگی‌های خاص خود را می‌طلبند و منابع غیرمکتوب مانند فیلم، نرم‌افزار و تجهیزات آموزشی هر یک استانداردهای خاص خود را دارند.

اما با توجه به اینکه غالب منابع به شکل کتاب عرضه می‌شوند، در این جا خیلی موجز به ویژگی‌های لازم برای هر کتاب آموزشی (و از جمله کمک‌درسی) پرداخته می‌شود.

کتاب پیش از هر چیزی نباید با برنامه درسی و رویکردهای آن در تضاد باشد. کتاب‌ها نباید مانع از تفکر و خلاقیت شوند

